

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus Ultimus. De impedimentis, & effectu præscriptionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

aliquam, ut feudum, possedit, & servitium domino exhibueris: quamvis de ea re non sit investitus, præscriptione tamen triginta annorum se iuri potest; excipe tamen, nisi constaret de mala fide; tum enim constaret de substantiali defectu præscriptionis legitimæ. Ad 3. Resp. affirmativè, si feudum sit hæreditarium; non autem, si ex pacto, & providentia; ratio sumitur ex differentia feudi hæreditarii concessi pro se, & heredibus quibuscunque tam suis, quam extraneis maribus; alterum autem conceditur solum pro se, & liberis, seu filiis, nulla mentione facta heredum, quæ talium; jus enim nullum transit in hæredem, nisi quod habet is, cuius hæres est; igitur si is, cuius hæres sunt liberi, hoc est, cui succedunt liberi jure solum hæditario, non ut liberi, sed ut hæres, completâ præscriptione contra se amisit feudum, nihil ad illos transmittit; aliud est de his, qui vocantur in feudum ex pacto & providentia; non autem, titulo hæditario; sed jure sanguinis, &c.

2476.

Ad 4. Resp. si dominus directus, errore ductus (puta ex præcedente aliqua promissione) investivit Titium; cum in re non deberet, feudum hoc à Titio præscribi cum bona fide, longo tempore; sic enim non deficit titulus, bona fides, & possessio per tempus jure definitum; quæ ratio militat in casu, quo quis investitus foret per Procuratorem, qui, justo investiti errore, credebatur habere mandatum speciale, ex quo patet ad 5. Ad 6. Resp. quod sic, quantum est ex tali titulo, si cætera non desint. Nam ad præscriptionem temporis ordinarii sufficit titulus existimatus per num 2367. Ad 7. Resp. quod sic, si foret possessor bonæ fidei; tunc enim non deficeret titulus coloratus, si justo errore sibi persuasit, Vasallum id posse; nam tali casu feudum, quæ tale 30. annis præscriberet contra ipsum dominum; colligi videtur ex l. 2. feud. tit. 42. §. Præterea. ibi: feudum alienatum non legitimè (nullâ obstante præscriptione) revocari potest; ergo secus; illâ obstante.

ARTICULUS ULTIMUS.

De impedimentis, & effectu præscriptionis.

NON est dubium præscriptionem sæpius impediri, ne vel incipiat legitimè; vel, si quidem rectè cepit, deinde vel aliquid deficiat, vel superveniat; ne continetur; vel deniquè per tempus aliquod suspendatur, eâ quidem lege, ut antè tempus cum eo, quo pendet præscriptio, non possit computari; sed solum cum subsequente, quo sublata est causa pendentis, & cursus hætenus impeditus, atque ut ajunt, sufflammat, rursus liber est.

§. I.

An præscriptio procedat contra non valentem agere?

DE hoc agitur L. 1. §. ne autem, C. de annali exception. ubi dicitur: præscriptio non currit, non valenti agere de jure, hoc est, jure obviantè, vel prohibente illi actionem, contra quem præscriptio tendit. Hæc regula proficiscitur à ratione naturali, propter quam non est conveniens, ut is pœnam, vel jacturam patiat, qui nullam culpam, vel negligentiam in custodia rerum suarum, jure actionem, vel vigilantiam actionis inhibente, commisit; sic Baldus in Authent. Nisi triennale, C. de bonis mater. n. junctâ gloss. V. apparuerint. Unde Sichardus in Cod. l. 3. tit. 28. de inoffic. testam. in l. 14. & l. 16. n. 10. fol. 178. rectè docet, quod præscriptio non currat ei, qui non est negligens: at quando quis agere non valet de jure, non est negligens; quis enim inculare eos poterit, si hoc non fecerint, quod, etsi maluerint, minimè adimplere lege obviantè valebant; ut ait Imperator in cit. l. 1. §. 2. Ne autem. Ex hoc inferit Baldus in cit. Authent. Nisi, quod, si statutum dicit, ut eis currat præscriptio; qui sua debita non exegerint intra 10. annos, ei non currat præscriptio, qui agere impeditus est; quia illa regula est naturalis; nec naturalis æquitas patitur, ut ibi sit pœna, ubi

ubi non est negligentia? sic Baldus cit apud Barbos l. 14. axiomat. c. 64. n. 4.

2479.

Sic contra mulierem non currit præscriptio, si soluto matrimonio agat pro dote, durante matrimonio à Viro alienata; quia constante matrimonio per leges agere non potuit pro dote, nisi in unico casu, quo scivisset Virum vergere ad inopiam; Sichard. cit. in Cod. de jure dotium, tit. 12. l. 5. §. omnis autem, à n. 2. fol. 615. Sic contra annalem actionem injuriarum non præscribitur, estò annus à diè illatæ injuriæ elapsus sit, si injuriatus primum habuit notitiam injuriæ ab uno, vel altero mense; quia prius agere non valuit; Sichard. cit. quia est de substantiâ injuriæ, revocatam esse ad animum, seu innovatam.

2480.

Ex hoc collig. 1. quando quis per leges impeditur ab agendo certo tempore, eo tempore præscriptionem non currere, ut patet ex cit. l. 1. sic Ludovic. Gomez ad §. Rursus Instit. de actionibus. n. 14. apud Barb. n. 3. Collig. 2. quòd illa regula (non valenti, seu impedito agere) procedat in impedimento juris; sic Arctinius in L. pãtã novissima. 10. l. 2. C. de pactis, apud Barbos. cit. n. 3. Jafon in §. Item si quis in fraudem, Instit. de action. n. 87. Pithing, de præscripti. n. 132. ubi impedimentum juris explicat, per impedimentum intrinsicum. Nam contra non valentem agere solùm propter impedimentum extrinsecum, seu facti, currit præscriptio; nam lex i. cit. clarè loquitur de impedimento per legem; hoc tamen corollarium sic aliqui generaliter admittunt, ut procedat sive impedimentum facti sit justum, & sine culpa; sive injustum; ex §. Rursus. Instit. de actionib. ita tamen, ut juste impeditus restituatur in integrum per L. 1. ff. ex quibus causis majores; sic Abbas in c. Ex transmissa, de præscripti. n. 13. Felini. ibid. n. 8. Cæterum Barbosa in cit. c. Ex transmissa, n. 6. judicat, impedimentum facti generale, & notorium quoad effectum impediendi cursum præscriptionis, æquivalere impedimento justis, quibus positis:

2481.

Si ab initio præscriptionis is, contra quem tendit præscriptio, de jure non valet agere præscriptionem contra illum non posse inchoari? si post legitime inchoatam, de jure non possit agere, toto eo

tempore præscriptionem dormire? de quo in seqq. Unde hæc regula, quòd tali casu præscriptio non currat, applicanda est, ubi præscriptio legitime cæpta est; ubi autem statim ab initio is, contra quem præscriptionem quis inchoare vult, agere non valet, rectius dicitur non procedere, hoc est, non inchoari legitime; sicut, si ab initio præscribens careat vel bonâ fide, vel legitimâ possessione; ut jam dictum est supra; quia tunc non tam dicitur non currere (cum non inceperit) quam non inchoare.

§. II.

Quando præscriptio dormiat?

PER dormitionem præscriptionis, ut notavimus n. 2786 intelligitur ejusdem interquiescentia, quando scilicet ejus cursus sistitur quidem, sic tamen, ut elapsum tempus non in nihilum recidat, seu nihil profit; sed ut cessante causa dormitionis, seu interquiescentiæ, antè & elapsum ante tempus (dormitionis tempore subtracto) conjungatur cum posteriori, & cum illo fiat unum ad completandam præscriptionem; ut notavimus n. cit. Hinc, si quis fundum alienum bonâ fide, ac requisito titulo possedit octennio & sub hoc is, cujus est fundus, jure impediatur agere quadriennio; toto hoc quadrienniali tempore dormiret præscriptio; si tamen elapso quadriennio cessaret causa impedimenti, propter quod jure prohibitus fuit dominus ab actione, & præscribens continuaret subsequenti biennio possessionem ut antè; hoc biennium, cum priori octennio conficeret possessionem longi temporis, sufficientem ad præscriptionem rei immobilis inter præsentès, si non laboret alio vitio.

2482.

Si quæras, quando præterea censeatur dormire præscriptio? Resp. quòd si tendat contra Ecclesiam, dormiat toto tempore vacantis Ecclesiæ, ac Schismatis? constat ex c. quarta. 4. h. t. ubi dicitur, quartam decimarum, & funeralium præscribi contra Episcopum 40. annis, nisi forte inierim pastoralis sedes caruisset pastore; quæ jura Ecclesia sua exigere debuisset; 2. ex c. auditis. 15. eod. ubi dicitur, quòd Prælati inferior possit præscribere in certis

2483.

Ecclesiis sine dieccesis totum jus Episcopale, subducatur tamen de prescriptione tempus, quo vacavit Ecclesia cathedralis.

2484.

Secundò dormit tempore grassantis pestis, favientis belli, & hostilitatis, ut habetur 16. q. 4. c. *primâ actione*. 13. ibi: sicut enim per legem mundialem iis, quos barbarica feritas captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter & Ecclesia receptura est Parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis: sive ab aliis Ecclesiis possideatur, sive in cujuslibet possessionem transfusa sit. *Non enim erit obijcienda prescriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis?* id, quod etiam statuit Joannes Papa VIII. ut habetur ead. 16. q. 4. c. *Porro* 14. & c. *Ex transmissa*. 10. h. t. ibi: mandamus, decimas, & oblationes cum aliis obventionibus memoratæ matri Ecclesiæ) *prescriptione hostilitatis tempore non currente* (restitui faciat; sic Lucius III.

2485.

Tertiò dormit toto tempore, quo vivit Ecclesiæ Prælatus, qui eam læsit; sic habetur ead. 17. q. 4. c. *si Sacerdotes*. 10. ibi: si Sacerdotes, vel Ministri, dum gubernacula Ecclesiarum administrare videntur, contra Patrum sanctissimas sanctiones de rebus Ecclesiæ definisse aliqua dignoscuntur, *non ex die, quo talia scribendo decreverunt; sed ex quo talia moriendo definita reliquerunt, supputationis ordo substabit. Nunquam enim poterit ad tricennium temporis pertinere vita irritè hoc judicantis quia status contractuum in vita non sumpsit ab origine aequitatis.*

2486.

Quartò dormit toto tempore, quo quis rem habet sibi concessam precario, per L. 13. §. 7. *de acquirend. poss. s. s.* ibi: *si is qui precario concessit, accessione velit uti ex persona ejus, cui concessit, an possit, queritur? ego puto, cum, qui precario concessit, quamdiu manet precarium, accessione uti non posse: si tam receperit possessionem, rupto precario, dicendum esse, accedere possessionem ejus temporis, quo precario possidebatur.* Sed not. hanc dormitionem esse diversam ab aliis; in istis enim tempus dormitionis simpliciter subducitur; in illa autem rupto precario possessor accessione utitur, & prescribit; quod tamen difficultate non caret; cum possidens precario rem possideat solum natura-

liter, per L. 15. §. *eum, qui, ff. de precario*; non civiliter. Sed hoc Legistarum est.

Quintò, si Ecclesia caret defensore; nam tunc status Ecclesiæ mutari non debet, *cum non sit, qui Episcopale jus tueatur, c. Novit*. 1. Ne Sede vacante; & *Constitutis*, fin. eod. ibi: Nos igitur depositiones testium, qui vacante Burginæ Ecclesiæ, & carente legitimo defensore fuerunt recepti, duximus reprobandas. Idem est, si Prælatus agere non possit, jure prohibitus, puta Excommunicatione, Suspensione, Captivitate, &c. constat ex n. 1478. Sextò dormit, quando tendit contra Pupillum, ut non computetur tempus ætatis pupillaris, ut dicitur L. *sicut*. 3. *de prescript.* 30. vel 40. annor. &c.

§. III.

An, & qualiter prescriptio impediatur interruptione?

EX n. 2383. constat prescriptionem dupliciter interrupti, *naturaliter, & civiliter, ut ibidem expositum est; naturaliter* interrumpitur 1. si possessione bona fide cœptæ, supetveniat mala fides; ex n. cit. non autem, si solum dubium negativum, ex n. 2358. 2. si resolvatur titulus, ut contingit in pacto commissorio, vel additione in diem L. 19. ff. de usucapi. 3. si civilis possessio interrumpatur; vel domino directo rem det pignori, vel locet, aut precario concedat; L. 5. ff. de usucap. L. 4. ff. eod.

Civiliter autem interrumpitur 1. per sententiam condemnatoriam; 2. per litem contestationem; 3. quandoq; per solam possessoris citationem, vel etiam extrajudicalem denuntiationem, subscriptione Tabellionis, vel trium testium munitam; id quod aliqui volunt ex L. 2. C. de annuali except. cujus verba sunt: *sancimus, si quando absuerit is, qui res alienas, vel creditori obnoxias detinet, & desiderat dominus rei vel creditor suam intentionem proponere, & non ei licentia sit, absente suo adversario, qui rem detinet, vel infantiâ, vel furore laborante, & neminem Tutorem vel Curatorem habente, vel in magna potestate constituto, sua auctoritate eas res usucapere licentia ei detur adire*

sive præsidem Provinciæ, vel libellum ei porrigere, & in hoc in querimoniam deducere intra constituta tempora, & interruptionem temporis facere, & sufficere hoc ad plenissimam interruptionem.

Subjungitur deinde: Sin autem nullo potuerit modo præsidem adire, saltem ad locorum Episcopum eat, vel defensorem civitatis, & suam manifestare voluntatem in scriptis deproperet; sin autem abfuerit vel præses, vel Episcopus, vel defensor civitatis, liceat ei proponere publicè, ubi domicilium habet possessor, seu cum tabulariorum subscriptione, vel si civitas tabularios non habeat, cum trium testium subscriptione, & hoc sufficere ad omnem temporalem interruptionem, sive triennis, sive longi temporis, sive triginta, sive quadraginta annorum scilicet. Omnibus alijs, quæ de longi temporis præscriptione, vel triginta vel quadraginta annorum curriculum constituta sunt, in suo robore duraturis.

His accedit L. 10. C. de acquirend. possess. ubi dicitur: non posse eum intelligi possessorem, qui licet possessionem corpore teneat, tamen ex interposita contestatione, & causa in iudicium deducta, super iure possessionis vacillet, & dubitet; item L. Sed etsi, & si ante, ff. de heredit. petit. ibi: post litem contestatam omnes incipiunt mala fidei possessores esse.

Ex dictis legibus habetur 1. in dicta L. 2. contineri exceptionem casuum ab illis regulis, quibus aliquæ præscriptiones civiliter non interrumpuntur; 2. Legem 10. non debere accipi, tanquam talis verè amittat possessionem; sed solum quadam juris fictione censei non possidere, sub conditione, si res per sententiam evincatur ab Actore contra Possessorem; aliàs enim secuta Possessoris absolutione, tempus à die litem contestatæ illi subducendum foret; eodem modo intelligendum venit, quod dicitur in L. sed etsi; nam in te, ac Theologicè, illud: omnes post litem contestatam incipiunt mala fidei possessores esse, falsum est, ut notavimus supra; sed solum præsumitur mala fides, quæ præsumptio in foro animæ, præsertim in perceptione fructuum, nihil operatur; ac etiam eliditur secuta sententia pro Possessore.

Quia tamen jus præscriptionis pendet à jure positivo, ex eodem resolvendum

erit, quando litem contestatione interrumpatur civiliter præscriptio? quare not. 1. triennalem præscriptionem non interrumpi civiliter litem contestatione, dispositione juris civilis, L. 2. ff. pro emptore, §. 21. ibi: si rem alienam emerò, & curà usucaperem, eandem rem dominus à me petierit, non interpellari usucapionem meam litem contestatione; hinc perfici potest etiam, durante lite; sic tamen, ut quamvis post lapsum interea triennium, adversus possessorem sententia lata sit, res possessa restitui debeat ei, pro quo iudicatum est, non habità ratione usucapionis; dict. L. 2. & L. Julianus 9. §. Proinde, ff. ad exhibendum. L. si post acceptum. 18. ff. de rei vindicac. nam hæc triennalis præscriptio valde favorabilis est, & in favorem possidentis introducta.

Not. 2. præscriptionem longi temporis cum titulo colorato interrumpi civiliter per litem contestationem coram Iudice competente; non autem per solam citationem, L. mora litem. 26. C. de rei vindicac. ibi: mora litem causam possessoris non instruunt ad inducendam longæ possessionis præscriptionem, quæ post litem contestatam in præteritum aestimatur. Unde infertur, idem esse dicendum de præscriptione 30. annorum sine titulo, nam ex defectu tituli, propter excessum, temporis, comparatur præscriptioni longi temporis.

Hoc tamen videtur intelligendum, de interruptione solum facta, vel præsumpta, vel potius de quadam præscriptionis suspensione, vel interquiescentia; nam possessor per sententiam absoluto, per litem contestationem non interrumpitur præscriptio; quia effectus iste pendet ab eo, tanquam à conditione, quod Actor, qui litem movit, in causa non succubuerit tunc enim interrumpitur; sic Molina D. 78. n. 14. & alii; quod etiam procedit, si ex circumstantiis constaret, & à Iudice prudenter judicari posset, Actorem dolo litem movisse ad prolongandam præscriptionem; colligitur ex L. ult. C. de præscript. 30. annor. ibi: sæpe quidam suos obnoxios in iudicium vocantes, & iudicialiis certaminibus ventilatis non ad certum finem lites perducebant; sed taciturnitate in medio tempore adhibitâ, propter potentiam fortè fugientium, vel suam imbecillitatem, vel alios quoscunque casus

2490.

2491.

2492.

2493.

2494.

casus (cùm fortes humanæ multæ sint) qui nec dici, nec numerari possunt, deinde jure suo lapsi esse videbantur, eo quòd post cognitionem novissimam triginta annorum spatium effluerit, & hujusmodi exceptione oppositâ, suas fortunas ad alios transtatas videntes, meritò quidem sine remedio antè lugebant. Quod nos corrigentes eandem exceptionem, quæ ex triginta annis oritur, in hujusmodi casu opponi minimè patimur; non autem si litem contestatus sincerè, deinde justa de causa non prosequitur, ut colligitur ex allatæ *L. fin. C. de præscript. 30. annor.*

2495.

Not. 3. præscriptionem improprie dictam (qua scilicet debitor, sciens se obligatum intendit actionem debiti præscribere contra Creditorem, seu se à solutione liberari) solâ citatione interrumpi, *L. 7. C. de præscript. 30. annor.* ibi: *nisi conventio intercesserit*; & quidem æquissimè, cùm tali conventionem jam cesset taciturnitas, & silentium, cui talis præscriptio innititur.

2496.

Not. 4. per excommunicationem in Bulla Cænæ contentam, & singulis annis promulgari solitam, adversus occupantes, & detinentes bona Ecclesiæ Romanæ, non interrumpi præscriptionem; quia bonæ fidei possessor non excommunicatur; sed malæ fidei detentor: non ergo per illam sententiam inquietatur ullo modo bonæ fidei possessor, qui rectè judicat, eam sententiam ad se non pertinere. Unde quando dicitur, illam excommunicationem, esse quandam extrajudicalem motionem, æquivalentem litis contestationi; Resp. esse monitionem solùm *generalem*; non *particularem* alicujus personæ; illam verò non æquivalere litis contestationi.

2497.

Not. 5. per impetrationem privilegij, quod est contrarium præscriptioni, præsumi præscriptioni, si jam completa est, renunciari; si autem nondum completa fuit, interrumpi, & cursum ejus sisti, quòd præsumatur mala fides, *c. veniens. 19. h. t.* ibi: *nec obstare poterat præscriptio, quam idem Abbas in suum subsidium opponebat: quia, si consummata erat, quando ab Alexandro Papa privilegium impetravit, juri præscriptionis renuntiâsse videtur*, præsertim eum coram vobis privilegio illo sit usus, quod suæ intentioni (quantum ad

hunc articulum) contradicit. Si verò nondum consummata erat præscriptio, sed erat in præscribendo *post impetratum hujusmodi privilegium bonam fidem non habuit*: & idè secundum Canones non præscripsit.

2498.

Not. 6. remedium restitutionis in integrum, in certis casibus, concedi contra præscriptionem etiam longissimi temporis, completam; & quidem ob solam læsionem datur minoribus 25. annis, & hoc intra quadriennium continuum, post expletum annum ætatis XV. usquè ad expletum XIX. computandum à die præscriptionis completæ, ac à Minoribus cognita; per *L. unic. C. si advers. usucap. L. ult. C. de temp. restit. in integr. & L. fin. C. in quibus causis restit. in integr.* 2. etiam Ecclesiis, ut tradit Covarr. in reg. *Possessor. p. 3. §. 3. n. 4.* ut colligitur ex *c. Auditis. 15. h. t.* 3. etiam Majoribus 25. annis; sed solùm ex justa causa, per *L. 1. ff. ex quibus causis Majores*; & *L. fin. C. de in integr. restituit.* An autem etiam ex causa invincibilis, & justæ ignorantie; sub opinione est; negante Fachinæo *l. 1. c. 69.* affirmante Covarr. cit.

2499.

Not. 7. effectum præscriptionis legitimæ, principalem, esse, quòd possessorem, non tantùm in foro fori reddat securum, contra actionem domini rei præscriptæ, repellendam exceptione præscriptionis oppositâ, ut notavimus *n. 2369. & 2275.* sed etiam in foro poli sic, ut tutâ conscientia deinceps retineat rem, vel jus præscriptione acquisitum, de quo egimus *n. 2277.* Quæ verò pertinent ad differentiam præscriptionis centenariæ, ac temporis immemorialis, quoad primam partem constant à *n. 2398.* quoad secundam:

2500.

Not. 8. præscriptionem *immemorialem* non rectè confundi cum *centenaria.* Nam, ut tradit Pereyra in *Elucidar. num. 707.* ex Molina *d. 76. immemorialis possessio* (idem est de præscriptione) est illa, cujus initium excedit memoriam senum (qui modò sunt) etiam ex auditu, & traditione suorum antecessorum, quamvis constet eam cœpisse post longissima tempora, qualia fuere Regis Pelagii in Hispania; nam post illa cœperunt majoratus, & tamen multi eorum dicuntur possessionis immemorialis; quo fit etiam infra centum annos fieri posse, quòd de initio alicujus

cujus rei non detur memoria in viventibus, & de eodem etiam completis centum annis haberi possit memoria. Qualiter autem probetur *immemorialitas*, colligitur ex glossa in c. 1. de prescript. in 6. V. *Memoria*, requirente juxta communem Doctorum seqq. 1. quod testes sint ad minimum annorum quinquaginta quatuor, & de quadraginta annis testificentur; 2. quod testes necessariò dicant, communem opinionem esse, quòd de contrario usu non existat memoria; 3. quòd te-

stes ita semper viderint, & audiverint à suis majoribus. 4. quòd nunquam fuerit observatum contrarium. Probatà porrò immemorialitate possessionis præsumitur possessor talis processisse ex titulo legitimo, & bona fide, nisi aliundè probetur oppositum; an autem habeat vim *privilegij*, etiam in his, quæ Principi sunt reservata? esto affirmet Haunoldus tom. 1. de Just. tr. 5. n. 319. de hoc tamen jam alibi dictum est, non procedere indefinite.

QVÆSTIO XXVII.

IN TIT. XXVII. DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

2501. **S**ententia Judicis sequitur ad processum in causa, discussis ritè probationibus, & exceptionibus, quæ per decursum judicij intervenerunt. His enim ritè deductis, ac perpensis, concluditur, cui parti res adjudicanda, cui neganda sit? atque id ipsum per *sententiam* Judicis pronuntiatur; & quoniam, ubi contra talem *sententiam* appellatum non est, eadem transit in rem iudicatam; præcedentibus titulis de judiciis, probationibus, ac exceptionibus; rectè tum in secundo decretalium, tum in sexto, & Clementinis subnectitur titulus de *sententia, & re iudicata*.

ARTICULUS I.

De sententia.

2502. **S**ententia in genere, sumitur pro iudiciali, seu iudiciali pronuntiatione, quæ oritur tum ex lege, vel ex bono, & æquo, tum ex iudice, quando hic sancit, vel declarat, quid jus velit; secundum facti qualitatem: & dici potest quodcunquè *judicantis* præceptum, non *natura*, non juri, non bonis moribus contrarium; si verò sententia *iudicialis* accipiatur presè, apud Juris Consultos ex L. 1. ff. de re iudic. sic definitur: *est pronuntiatio Judicis, finem controversiæ imponens, absolute, vel condemnatione*.

2503. Sententiæ iudicialis divisio est in *definitivam*, & *interlocutoriam*. *Definitiva* apud Modestinum in L. 1. ff. de iudic. di-

citur illa, quæ *res iudicata finem controversarum, pronuntiatione Judicis, accipit*, quod, vel condemnatione, vel absolute contingit. *Interlocutoria dicitur, quæ inter principium, & finem cause, super incidentibus questionibus, fertur*: veluti de exhibendo, vel corrigendo libello, de danda, vel deneganda dilatione & similibus, c. *significantis*, de Offic. deleg. c. *significaverunt*, de testib. & de his aliquid diximus à n. 179. Repertitur & alia, apud Juris peritos, *sententia* quæ dicitur *Conventionalis*, & est amicabile compositio; ut quando Judex convenit aliquem, & monet eum, ne faciat contra conventionem. Deniquè *laudum* est sententia Arbitrorum super eo, ad quod de consensu partium pronuntiantium, fuerunt electi. *Responsa*, ubi Gloss. Instit. de jur. nat. gent. & civil. quidquid sit de voce illa, quam aliqui dicunt *barbaram*. Quoniam verò etiam sententia alia est *justa*; alia *injusta*, ideo pro hujus divisionis intelligentia hic re-colenda sunt, quæ diximus à n. 181.

Sententiæ appellatione in dubio venit *definitiva* sicut Socin. conf. 39. col. 2. vol. 4. Alex. conf. 50. Visis actis n. 2. l. 2. & Scaccia de appellat. quest. 17. limit. 6, n. 7. & 30. Appellatione *sententiæ* non contineri *interlocutoriam* (quasi non sit propriè sententia) videntur sentire Gloss. V. *definitiva*, Clem. I. de sequest. possess. & alii, quos refert Menoch. remed. 8. recuperat. n. 84. contrarium tamen defendit Ludov. n. 84.

M m m m

Go-